

ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4126>

ДРАЧ Ірина Іванівна

доктор педагогічних наук, доцент, директор
Інституту вищої освіти Національної академії
педагогічних наук України, м. Київ, Україна

Юрій Андрійович СКИБА

доктор педагогічних наук,
доцент, заступник директора
з наукової роботи Інституту
вищої освіти Національної
академії педагогічних наук
України, м. Київ, Україна

Анотація. У статті подано особливості діяльності Інституту вищої освіти НАПН України в умовах воєнного часу. На виконання Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022, розпорядження НАПН України від 24 лютого 2022 р. № 19-Р працівників Інституту вищої освіти НАПН України переведено на дистанційний режим роботи (наказ директора Інституту від 24 лютого 2022 р.). Діяльність колективу Інституту здійснювалася за такими напрямками: організаційна, дослідницька, освітня, експертна та волонтерська. На засіданнях дирекції та Вченої ради Інституту вищої освіти НАПН України обговорювалися питання щодо організації діяльності Інституту в умовах воєнного часу, зокрема, збереження інфраструктури установи, роботи бухгалтерії, моніторингу місця перебування працівників, необхідності оновлення складу редакційної колегії журналу «Філософія освіти», підготовки звернень та листів до міжнародних організацій, академічної спільноти Європейських країн щодо протидії війні Російської Федерації проти України. Для моніторингу реалізації дослідницької діяльності відбулися засідання відділів, на яких наукові працівники звітували про виконання індивідуального плану наукових досліджень за перший квартал 2022 р. Експертна діяльність здійснювалася шляхом підготовки пропозицій до нормативно-правових актів МОН України, рецензування статей до періодичних наукових вітчизняних і міжнародних фахових видань. Для реалізації освітньої діяльності налагоджено комунікацію аспірантів з науковими керівниками та керівництвом Інституту; здійснено моніторинг виконання ними індивідуальних планів наукової роботи; проводиться профорієнтаційна робота щодо прийому до аспірантури та докторантури Інституту за спеціальністю «011 — Освітні, педагогічні науки». Вчені Інституту здійснювали активну волонтерську діяльність — надавали фінансову та матеріально-технічну допомогу Збройним Силам України; спільно з громадською організацією «Інститут лідерства, інновацій на розвитку» започаткували ініціативу «Academics to Academics» (A2A), спрямовану на підтримку академічного персоналу університетів України, переміщених з регіонів, що перебувають у зоні активних бойових дій.

Ключові слова: воєнний стан; наукова діяльність; освітня діяльність; експертна діяльність; волонтерська допомога; Інститут вищої освіти НАПН України.

Війна внесла суттєві корективи в діяльність Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (далі — Інститут). На

виконання Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 р. № 64/2022, розпорядження НАПН України

від 24 лютого 2022 р. № 19-Р наказом директора Інституту вищої освіти НАПН України від 24 лютого 2022 р. працівників переведено на дистанційний режим роботи. З початком війни частина наукових працівників виїхала за кордон, частина переселилася у більш безпечні регіони України, частина залишилася працювати у м. Києві. Деяких працівників мобілізовано до Збройних Сил України.

З початком бойових дій керівництво Інституту вбачало своїм завданням переконатися у безпеці працівників та їх можливості працювати в умовах дистанційного режиму. Проте, незважаючи на усі виклики, колектив Інституту продовжує ефективно здійснювати організаційну, дослідницьку, освітню, експертну діяльність в умовах воєнного часу.

Організаційна діяльність. В умовах воєнного стану керівництво Інституту, використовуючи засоби відеозв'язку, зокрема платформу Zoom, провело низку організаційних заходів, що забезпечило повноцінне функціонування установи та виконання працівниками завдань, передбачених тематичними планами наукових досліджень.

Проведено засідання дирекції Інституту, на якому обговорено такі питання:

- робота Інституту вищої освіти НАПН України в умовах воєнного стану;
- моніторинг умов місцезнаходження працівників Інституту;
- діяльність аспірантури та забезпечення якості підготовки здобувачів ступенів доктора філософії;
- підготовка до прийому в аспірантуру для здобуття ступеня доктора філософії за освітньо-науковими програмами «Політика і лідерство у вищій освіті» та «Викладання і навчання у вищій освіті»;
- допомога академічному персоналу університетів з районів ведення бойових дій: ініціатива «Academics to Academics»;
- підготовка до друку наукових фахових видань «Філософія освіти» та «Університети і лідерство».

Проведено засідання Вченої ради Інституту в дистанційному режимі, на якому розглянуто питання:

- забезпечення якості підготовки докторів філософії за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» в Інституті вищої освіти НАПН України;
- утворення в Інституті спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) педагогічних наук зі спеціальностей «13.00.04 — теорія і методика професійної освіти», «13.00.06 — теорія та методика управління освітою»;

- затвердження Перспективного тематичного плану наукових досліджень Інституту на 2023-2025 рр.;

- затвердження Перспективного плану випуску електронних видань Інституту на 2023-2025 рр.;

- оновлення складу редакційної колегії Міжнародного наукового журналу «Університети і лідерство»;

- виключення представників Російської Федерації з наукової ради та редакційної колегії журналу «Філософія освіти».

Колектив Інституту активно долучився до боротьби з Російською Федерацією шляхом підготовки звернень до міжнародної академічної спільноти для посилення тиску на наукові установи, заклади вищої освіти та персонально на наукових та науково-педагогічних працівників РФ.

Підготовлено низку звернень:

- до міжнародної академічної спільноти щодо війни Російської Федерації проти України і розміщено їх на [сайті НАПН України](#) (НАПН України, 2022), [сайті Інституту вищої освіти НАПН України](#) (ІВО НАПН України, 2022а), [Фейсбукці](#) (ІВО НАПН України, 2022b). У зверненні до міжнародної спільноти висловлено низку пропозицій щодо протидії війні Російської Федерації проти України, а саме:

- позбавити російських вчених міжнародних почесних звань та виключити з міжнародних академій;

- виключити російських вчених з наукових і редакційних рад міжнародних періодичних наукових видань;

- заборонити участь російських вчених у наукових конгресах, симпозіумах, конференціях, круглих столах та інших наукових заходах;

- припинити всі форми наукової співпраці з російськими вченими (від грантового фінансування до публікації результатів досліджень у міжнародних виданнях);

- надати фінансову допомогу нашій армії;

- до академічної спільноти демократичних та правових держав щодо протидії війні Російської Федерації та Республіки Білорусь проти України (Центр публічного врядування і права та ін., 2022) з проханням:

- припинити співпрацю з науковими установами, навчальними закладами Російської Федерації та Республіки Білорусь;

- припинити членство представницьких установ Російської Федерації та Республіки Білорусь у міжнародних організаціях;

- припинити індексацію наукових журналів, книг, матеріалів конференцій Російської Федерації та Республіки Білорусь у міжнародних базах даних;

- виключити російських і білоруських вчених з наукових рад і редколегій міжнародних періодичних видань;

- заборонити публікацію робіт російських та білоруських авторів у міжнародних наукових журналах;

- виключити вищі навчальні заклади Російської Федерації та Республіки Білорусь з міжнародних рейтингів вищих навчальних закладів;

- заборонити участь російських і білоруських вчених у наукових з'їздах, симпозиумах, конференціях, круглих столах та інших наукових заходах;

- призупинити та заборонити грантове фінансування проектів наукових установ, навчальних закладів, науковців та освітян Російської Федерації та Республіки Білорусь;

– до Європейської Комісії щодо посилення санкцій проти Російської Федерації:

- виключити РФ із Програми ЄС Еразмус+;

- виключити представників РФ із партнерств поточних проектів Програми ЄС Еразмус+.

Координаторами [проєкту ЄС «Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад»/«Reinventing displaced universities: enhancing competitiveness, serving communities» \(REDU\) \(2020-2024 pp.\)](#) здійснено комунікацію з Європейською комісією щодо його призупинення на період воєнних дій.

Інститут також здійснює організаційну роботу щодо прийому на навчання до аспірантури та докторантури у 2022 р., зокрема проводиться підготовка інформаційних матеріалів для вступників, розробляються механізми профорієнтаційної роботи.

Керівництвом Інституту продовжується робота з розширення мережі партнерів серед вітчизняних закладів вищої освіти. Укладено угоду про співробітництво між Інститутом і Хмельницькою гуманітарно-педагогічною академією. В угоді передбачено, що Інститут шляхом проведення тренінгів та семінарів презентує власні результати наукових досліджень для адміністративних та академічних працівників академії; залучає академію до національних опитувань з проблем вищої освіти; сприяє стажуванню науково-педагогічних працівників академії в адміністративних та наукових підрозділах Інституту; залучає академію як партнера у підготовці та реалізації спільних освітніх, науково-освітніх та наукових програм, проєк-

тів, наукових конференцій тощо; сприяє публікації аспірантів та науково-педагогічних працівників академії у наукових виданнях Інституту; популяризує кращі практики академії через інформаційні ресурси Інституту тощо.

Дослідницька діяльність. В умовах встановленого дистанційного режиму роботи працівники Інституту продовжують проводити наукові дослідження. Протягом березня 2022 р. із використанням засобів відеозв'язку, зокрема, платформи ZOOM, проведено планові засідання відділів: дослідницької діяльності університетів (завідувач — д-р наук з держ. управл. О.М. Петроє); інтеграції вищої освіти і науки (в.о. завідувача — канд. філос. наук Л.М. Червона); забезпечення якості вищої освіти (в.о. завідувача — д-р пед. наук М.А. Дебич); взаємодії університетів і суспільства (завідувач — д-р філос. наук В.І. Рябченко).

На засіданнях розглянуто низку питань, а саме:

- виконання працівниками відділів планів індивідуальних наукових досліджень за I квартал 2022 р.;

- підготовка матеріалів наукових досліджень, зокрема монографії та аналітичних матеріалів;

- підготовка статей до видань, що індексуються у наукометричних базах;

- участь наукових працівників у міжнародних конференціях, семінарах, круглих столах тощо.

Керівники відділів акцентували увагу на необхідності врахування під час проведення досліджень впливу війни на діяльність вітчизняних університетів, вивчення зарубіжного досвіду університетів країн, у яких відбувалися воєнні дії, та врахування кращих практик у розробленні рекомендацій вітчизняним закладам вищої освіти.

Загалом виконання планових тем в усіх відділах Інституту здійснюється відповідно до технічних завдань на наукові дослідження та індивідуальних планів роботи наукових працівників.

Водночас вчені Інституту беруть участь як у міжнародних, так і всеукраїнських наукових конференціях, симпозиумах, семінарах тощо.

Експертна діяльність. Працівники Інституту на виконання розпоряджень Президії НАПН України здійснили експертну оцінку низки нормативно-правових актів та надали пропозиції:

- до проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження національного плану заходів щодо впровадження принципів відкритої науки до 2030 року» (МОН України, 2022а);

- до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету

Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540 та визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 652» щодо вдосконалення Порядку державної атестації наукових установ і закладів вищої освіти (МОН України, 2022b).

Підготовлено опитувальник щодо оцінки освітніх потреб внутрішньо переміщених осіб у тих громадах, які приймають цих осіб (лист МОН України «Про проведення моніторингу освітніх потреб» від 30 березня 2022 р. № 7/74-22).

Наукові працівники Інституту здійснювали рецензування статей до наукових журналів, що входять до Переліку наукових фахових видань України та/або індексуються у базах даних Web of Science Core Collection і Scopus.

Освітня діяльність. Відділ науково-організаційної та кадрової роботи Інституту (завідувач — І. Власова) з метою забезпечення роботи аспірантури в умовах воєнного стану здійснював:

- комунікацію з кожним аспірантом для з'ясування місця перебування;
- налагодження зв'язку аспірантів з відділом аспірантури та визначав інструменти комунікації з науковими керівниками (листування за допомогою електронної пошти, вайберу, ватсапу, телеграм-каналу);
- консультативну підтримку аспірантів щодо виконання індивідуального плану наукової роботи та підготовки наукових публікацій.

Здійснено оновлення опису **освітньо-наукових програм «Політика і лідерство у вищій освіті» та «Викладання і навчання у вищій освіті»**, впроваджено програмну навчальну дисципліну «Цифровізація вищої освіти і досліджень», розширено перелік вибіркових дисциплін (доповнено дисциплінами «Тенденції розвитку європейської вищої освіти», «Кадрова політика закладів вищої освіти», «Вища освіта і наука в Україні: ціннісно-світоглядний вимір»), збільшено обсяг практичної підготовки (упроваджено управлінську практику у закладах вищої освіти на освітньо-науковій програмі «Політика і лідерство у вищій освіті»).

Волонтерська діяльність. В умовах воєнного часу працівники Інституту здійснюють активну волонтерську діяльність. Спільно з громадською організацією «Інститут лідерства, інновацій на розвитку» започатковано **ініціативу «Academics to Academics» (A2A)** (ІВО НАПН України, 2022с). Вона спрямована на підтримку академічного персоналу університетів України, переміщеного з

регіонів, що перебувають у зоні активних бойових дій. Мета ініціативи — надання допомоги викладачам і дослідникам з переміщених регіонів у здійсненні освітньої та наукової діяльності в умовах внутрішнього переміщення. Крім того, колектив Інституту бере активну участь у волонтерській роботі, зокрема: надання фінансової та матеріальної допомог Збройним Силам України; забезпечення мирних жителів поважного віку ліками та продуктами першої необхідності.

Ініціатива передбачає:

- збір коштів для підтримки викладачів і дослідників університетів України, переміщених з регіонів, що перебувають у зоні активних бойових дій;
- отримання інформації про потреби конкретних викладачів і дослідників, їх аналіз і задоволення на засадах відкритості та відповідно до визначених критеріїв;
- формування бази даних пропозицій від вітчизняних і зарубіжних університетів про можливість для професійної діяльності українських викладачів і дослідників за місцем їх переміщення / тимчасового проживання та надання цієї інформації академічному персоналу університетів України, переміщених з регіонів, що знаходяться у зоні активних бойових дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Інститут вищої освіти НАПН України. (2022а, 3 березня). *Звернення вчених Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України до міжнародної академічної спільноти щодо війни Російської Федерації проти України*. <https://bit.ly/3wlcAkn>
- Інститут вищої освіти НАПН України. (2022b, 3 березня). *The Appeal of the Scholars of the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine to the International Academia Regarding the War Unleashed by the Russian Federation against Ukraine*. Facebook. <https://www.facebook.com/ihed.org.ua/posts/623831255356764>
- Інститут вищої освіти НАПН України. (2022с, 30 березня). *Ініціатива «Academics to Academics» (A2A)*. <https://bit.ly/3w8DqKF>
- Міністерство освіти і науки України. (2022а, 11 березня). *МОН пропонує до громадського обговорення проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження національного плану заходів щодо впровадження принципів відкритої науки до 2030 року»*. <https://bit.ly/3857UoV>
- Міністерство освіти і науки України. (2022b, 29 березня). *МОН пропонує для громадського обговорення проєкт постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540 та визнання такою, що втратила чинність, постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 652»*. <https://bit.ly/3MTTiHQ>

Національна академія педагогічних наук України. (2022, 3 березня). *Слава Україні! Звернення вчених Інституту вищої освіти НАПН України до міжнародної академічної спільноти щодо війни Російської Федерації проти України*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/2625/>

Президент України. (2022, 24 лютого). *Про введення воєнного стану в Україні* (64/2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022>

Центр публічного врядування і права, Фундація європейських і безпекових досліджень, Український Центр суспільного розвитку / Ukrainian Center of social development, & Національна туристична організація України. (2022, March 3-5). *Appeal of the representatives of academic community, NGOs, human rights organization of Ukraine to academic community and constitutional democracies on countering the war started by the Russian Federation and the Republic of Belarus against Ukraine*. <https://bit.ly/3KUXN3N>

ACTIVITIES OF THE INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION OF THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE IN WARTIME

Iryna Drach

DSc in Pedagogy, Associate Professor, Director, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Yurii Skyba

DSc in Pedagogy, Associate Professor, Deputy Director for Research, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The paper presents the activities carried out by the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine in wartime. According to the Decree No. 64/2022 of the President of Ukraine "On the Imposition of Martial Law in Ukraine" dated February 24, 2022, and the Decree No. 19-R of NAES of Ukraine dated February 24, 2022, the researchers of the Institute of Higher Education of NAES of Ukraine are transferred on remote mode (Order of the Institute dated February 24, 2022). The activities of the Institute's staff were carried out in the following areas: organisational, research, educational, expert and volunteer activities. The issues on the organisation of the Institute's activities in wartime, in particular: preservation of the institution's infrastructure, work of accounting, monitoring staff location, the need to update the editorial board of the journal "Philosophy of Education", preparation of appeals and letters to international organisations, the academic community of European countries to counter the war of the Russian Federation against Ukraine, were discussed at the meetings of the Directorate and Academic Council of the Institute of Higher Education of NAES of Ukraine. The departments' meetings were held for the researchers to report on implementing the individual research plans for the first quarter of 2022 to monitor the implementation of research activities. Expert activities were carried out by preparing a number of proposals for regulations of the Ministry of Education and Science of Ukraine and reviewing articles for periodicals of domestic and international scientific journals. To perform educational activities, research supervisors and the management of the Institute contacted PhD students and monitored PhD students' research plans. The Institute worked on career guidance to admit applicants for PhD and DSc studies on the speciality 011 — Educational, Pedagogical Sciences. The researchers of the Institute carried out active volunteer activities: they provided financial and logistical assistance to the Armed Forces of Ukraine; they launched the initiative "The Academics to Academics" (A2A) in cooperation with the NGO "Institute for Leadership, Innovation and Development", aimed at supporting the academic staff of the Ukrainian universities relocated from the regions that are in the area of active hostilities.*

Keywords: *martial law; research activities; educational activities; expert activities; volunteering; Institute of Higher Education of NAES of Ukraine.*

Дата публікації: 10 травня 2022 р.